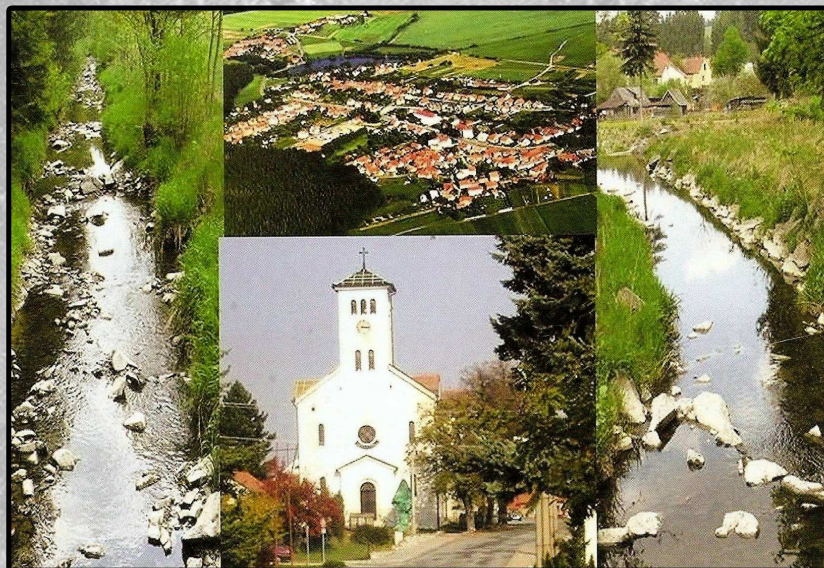
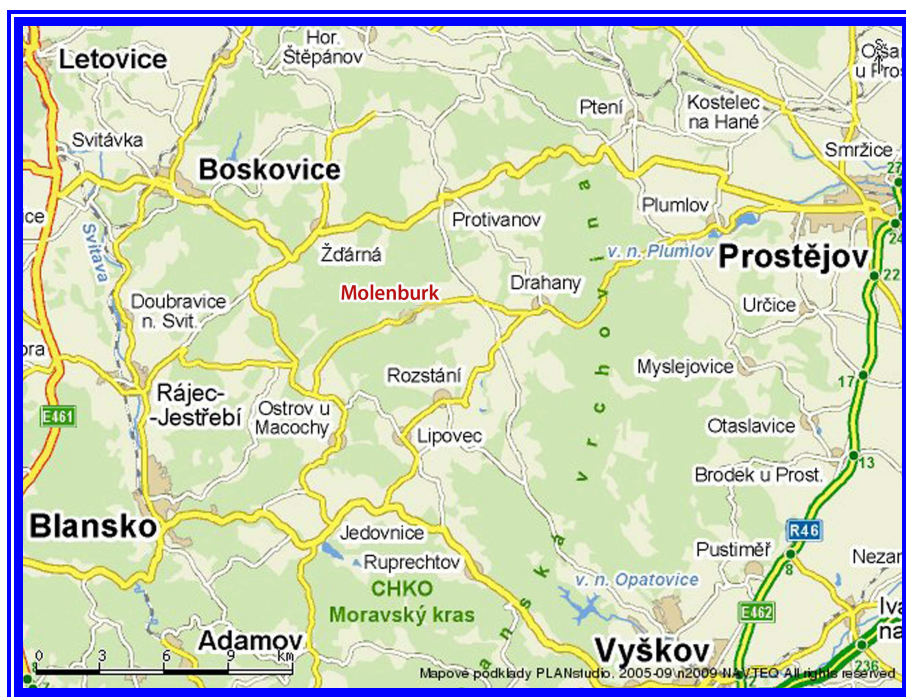

Karel Hudec

*Okolo Molenburka
teče voda čist'ounká ...*

Orientační mapa

Molenburk: Perokresba Karla Hudce

Úvodem

Spisek Karla Hudce z roku 1954 **Okolo Molenburka teče voda čist'ouneká...** nás zaujal hned po prvním přečtení a doslova očaroval svým obsahem. Rozhodli jsme se knížечku upravit, doplnit fotografiemi, vysvětlujícími poznámkami a zveřejnit. Dát ji tak k dispozici a na vědomí občanům Molenburka, popřípadě i dalším zájemcům.

Knížечku věnujeme památce Karla Hudce (*1897 †1977) a vzpomínce na tohoto významného molenburského rodáka. Snad čtenáře zaujme a potěší zejména ty spoluobčany, kteří ho osobně znali a měli rádi.

*

Na úpravě edice se podíleli

Antonín Jirušek, bývalý starosta Vysočan, dnes důchodce, přímý pamětník dřívějších, téměř již zapomenutých časů. Text doplnil autentickými fotografiemi a vysvětlujícími poznámkami.

Vladimír Hudec, vnuk Karla a Anny Hudcových hospodařících na gruntě č. 1 „U Hadamů“.

Jaroslav Hudec a František Tonar, vnuci Vincence Hudce, bývalého hospodáře na gruntě č. 4 „U Vavrů“.

*

Do konečné verze knížku upravil a dalšími fotografiemi a poznámkami doplnil **RNDr. František Tonar**

Ořešín 2009

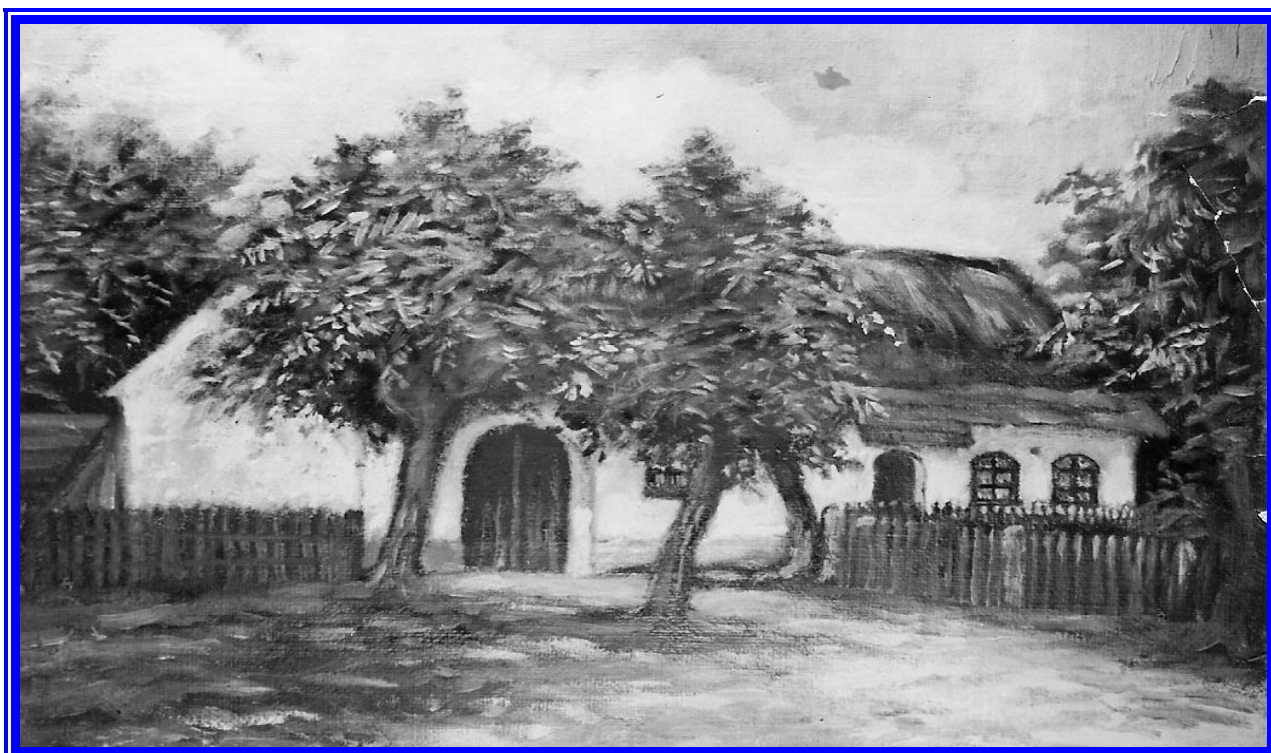
Vysočany (Molenburk a Housko)

Vysočany dnes, foto E. Král

Panská skála

Podsedeč č. 1, původní doškem krytá chalupa Karla a Františky Hudcových „U Hadamů“ (nakreslil jejich nejstarší syn Jan)

Rodný dům Karla Hudce

(Od základů přestavěná původní chalupa – srov. předcházející kresbu)

*

K literárnímu Karlovu dílku dodávám, že mnohé příběhy i řadu osob, které Karel mistrně popisuje a líčí, jsem slyšel již v době svého mládí z vyprávění a ze vzpomínek našeho dědy Vincence Hudce a mé maminky Anny, nejstarší jeho dcery. Děda Vincek po předčasném úmrtí své manželky Andělíny, roz. Hlaváčkové – Ševčíkové (mé babičky) na následky onemocnění španělskou chřipkou, grunt v Molenburku prodal manželům Hebelkovým a s celou rodinou se v roce 1924 odstěhoval do Jehnic u Brna. Mé mamince bylo tehdy již 22 let a celé mládí a dospívání prožila v Molenburku. Z Jehnic se pak provdala za Stanislava Tonara do sousedního Ořešína, kde společně hospodařili na malé zemědělské usedlosti. Maminka se velice ráda a často ve vzpomínkách vracela do svého mládí prožitého v Molenburku a nejrůznější příběhy a zážitky nám mnohokrát vyprávěla.

Jak již po několikáté pročítám Karlovo dílko, vybavují se mi vzpomínky na moji maminku a na její a dědovo vyprávění o Molenburku, které jsem vždy s napětím a velkým zájmem poslouchal a živě si vše představoval. Dodnes mi v paměti utkvělo dědovo poutavé povídání o molenburkých vápenicích (obvyklé jeho téma), jak jezdili s vápnem do hanáckých vesnic, jak a za kolik se prodávalo, o pálení vápna v místních vápenicích a veselých příhodách kolem vápenic, o svém starostování aj. Velice rád a často nám vyprávěl zážitky z vojny na italské frontě, kam byl na základě mobilizačního rozkazu přidělen. Maminka nám zase vyprávěla, jak ji a ostatní její sourozence tatínek (Vincek) brával do Prostějova na trh, jak jim v době 1. světové války, když otec byl na vojně, „Lóza Jenůfin“ pomáhal při sezónních polních pracích a při pálení vápna, které bylo významným zdrojem příjmu do rodinného rozpočtu, jak s maminkou v době nepřítomnosti otce, sami hospodařili. Jako nejstarší z jejich šesti dětí byla vždy mamince pravou rukou...Ráda vzpomínala na každoroční pouti do Sloupa a do Pustiměře. Mnohokrát nám vyprávěla pověst o zániku kostela ve starém Housku a nalezeném zvonu u Panské skály, a jak potom pustiměřský zvon od Panské skály vyzváněl když prý se blížili s procesím k Pustiměři. Jako děti jsme vždy s napětím naslouchaly zda zvon při vítacím zvonění opravdu vyzvání pověst o svém nalezení: „Svi-

ně mě vy-ry-la, pan-na mne naš-la, vzkaž-te ji po-zdra-vit, aby sem při-šla“.... Ráda vzpomínala na oblíbeného učitele Františka Tenoru, jak chodili na jaře do Brodů na „boncálky“ (název květiny „boncálky“ se mi moc líbil; dlouho jsem však nevěděl, jak vlastně boncálek vypadá, až později jsem zjistil, že se jedná o upolín) a mnoho jiných a jiných příhod a zkazek ze starého Molenburku...

František Tonar

Podobně na svoje rodiště Molenburk, mládí a rodinu Hadamovu vzpomíná náš přítel Antonín Jirušek, bývalý starosta: „Jak přicházelo moje stáří a začal jsem mít trochu více času, tak jsem se více a více vracel ve vzpomínkách do svého mládí, života svých rodičů, jejich životních příběhů a také do historie naší obce. Hlouběji mě k tomu přivedlo moje starostenství, kdy jsem pročetl naši starou kroniku obce a zajímal se o její založení, jak se dříve v obci žilo a o všem, co souviselo s jejím rozvojem. Tam jsem se dočetl o prvních občanech naší obce, ke kterým patřila také rodina Hudců. Rod Hudců patřil k prvním osadníkům a hospodářům v obci. Jejich rodina se větvila skoro do všech velkých hospodářství. Po čtyřech letech, když jsem se starostenstvím skončil, převedl jsem naši starou kroniku do digitální formy a doplnil spoustou fotografií.

Jako kluk jsem často chodil se svými rodiči na statek k Hudcům (Hadamům) do čísla 1 mlátit obilí, stejně jako spousta dalších domkařů z naší obce. V pozdějších letech po vyučení, jsem chodil panu Františku Hudcovi opravovat rádio a více jsem se s ním seznámil. Při jedné takové návštěvě byli u něho na prázdninách dva kluci z Brna, Jaroslav a Ladislav. Jaroslav byl jen o rok mladší jako já, byl z Brna, sebevědomý, znalý života ve městě. To bylo v té době pro mne velmi zajímavé a tak jsme spolu začali kamarádit. Učil mě hrát na kytaru, začali jsme se scházet a já jsem byl častým hostem u Hadamů. Měl jsem rád koně a pan Hudec nám půjčoval svého koně k projížďkám. Zpočátku jen na zahradě, ale později nám dokonce obstaral sedlo a jezdili jsme po okolních lukách, od Houska k Panské skále a zpátky domů. Pan Hudec měl válečného koně, který byl zvyklý do sedla. Později jsem se zase s panem Františkem Hudcem často stýkal, měl jako já „astma“, a já jsem měl možnosti obstarat různé léky, které nebyly běžně k sehnání, tak jsem mu je dle možností obstarával. Byl to moc hodný člověk. Po mnoha letech se k němu nastěhoval jeho bratr, tatínek Jaroslava a Ladislava. Toho jsem tam také navštěvoval, opravoval jeho staré rádio, ale hlavně velice rád poslouchal jeho zajímavá vyprávění o životě, a jak ho prožíval za války, jak říkával v „Rajchu“. Chodil s mým bratrem Mirkem na čundry, a tam ho jednou Mirkův přítel, malíř, namaloval jak hraje na pilu. Tento obraz jsem od bratra Mirka dostal. Když jsem se jednou u nás náhodou s Ladislavem a jeho bratrem setkal, řekl jsem jim o obraze a obraz jsem jim daroval. S Ladislavem jsme se dlouho neviděli a měli jsme si hodně co říci, protože nás oba stihl stejný osud – ovdověli jsme. Představil mne přátelům ze své rodiny. Při jedné takové návštěvě mně František Tonar ukázal malou, léty poznamenanou knížečku, která mě zaujala hned svým názvem „Okolo Molenburka teče voda čist'ounká“... Ladislavův strýc Karel, bratr pana Františka Hudce, v ní vzpomíná na krásná léta svého mládí prožitá na rodném statku v čísle jedna u Hadamů. Velmi pěkně a svérázně vypráví o svých zážitcích, o strýčcích a tetách a o dění v naší obci. Víím, že jeho vzpomínky budou hlavně pro starší občany naší vesnice velmi zajímavé a že si je budou chtít přečíst. Po domluvě s Vladimírem a Jaroslavem Hudcovými a Františkem Tonarem jsem knížku doplnil starými fotografiemi.

A.J.

*

Okolo Molenburka teče voda čist'ounká, jedna vytváří na Brodech hranice dvou světů, druhá protéká lučnatým údolím, zvaným Žleby, kolem Panské skály a napájí houskovský rybník. Odtud pak pospíchá přes mlýnská kola do lesa, aby se u Holštýna, posíleny jinými vodami, spojily ve veliký potok.

Houskovský rybník a za ním starý mlýn

Vodo, vodo, vodo, voděnko čist'ounká! Odneseš mi mládí, radost i sílu kamsi až do dalekého moře, ale to, co jsi mi zašeptala němou řečí v mládí u svých břehů do srdce, to mi již nikdo nevezme. Svými čistými rameny objímáš náš rodný kraj a moje nejdražší místo na světě – náš M o l e n b u r k. Již tě vidím, domove, dívám se na tebe z Lipin, vidím tě ze Šmehlíčky a necht' na tebe pohlédnu z kterékoliv strany, odevšad je na tebe radost pohledět. Důstojně tě reprezentuje veliký bílý kostel.

Jak to bylo se stavbou kostela v Molenburku

Na katastru obce Molenburk, za Pánskou skálou stával kostelík. Pamětníci si vzpomenu, že se tam říkalo u Kostelíka. Ještě ve válce tam byly zbytky stavby. Když byl r. 1724 založen Molenburk, chtěl tam zakladatel Karel Ludvík také postavit kostel. K tomu však tehdy nedošlo. Tak Molenburk od založení patřil k farnosti protivanovské

Občané Molenburka a Houska usilovali o stavbu kostela a proto byla vyslána deputace do Vídně. Pánové Musil a Tomášek podali 4. 12. 1849 císaři Františku Josefovi ve Vídni žádost, o které bylo rozhodnuto 21. 4. 1851, že se smí zřídit v Molenburku kostel a fara nákladem obcí a farář má dostávat 315 zlatých z náboženského fondu.

Byly pořízeny plány a rozpočty:

Stavba kostela 12.861 zl.

Stavba fary 5.668 zl.

Kostelní nářadí a ornamenty 3.060 zl.

Celková potřeba 21.589 zl.

Stavět se začalo až po 13 letech, r. 1864, a kostel byl dokončen 1868, kdy se začala stavět fara. Dary peněžité a věcné činily 6.276 zl.

P. Vendelín Hrubý, rodák z Hartmanic, byl jako první farář ustanoven 18. 1. 1877.

Zde kvetlo mé mládí, dětství moje, zde se rozvíjelo dětství a mládí nás všech, členů naší rodiny i našeho pokolení. Osud nás potom rozehnal do světa na všechny strany. Ale jen necht' si nikdo nemyslí, nebo se neklame, že já žiji v Brně, leda tělem, avšak v duchu jsem stále a velmi často doma. Odtud čerpám všechnu sílu a chuť k životu, jehož údělem je neustálý zápas o chléb.

Bloudím a potloukám se po okolí jako tulák a častým hostem bývám v Housku u zábavy, zpravidla když tu houskovští občané slaví svou slavnou pouť. Netáhne mě tam pijácká vášeň (prý je to nejtrvanlivější provaz) ani karban, ale pěkné vzpomínky na mladý věk. Zde v Housku, v té staré hospodě na vršku, začal před léty milostný román mé první lásky.

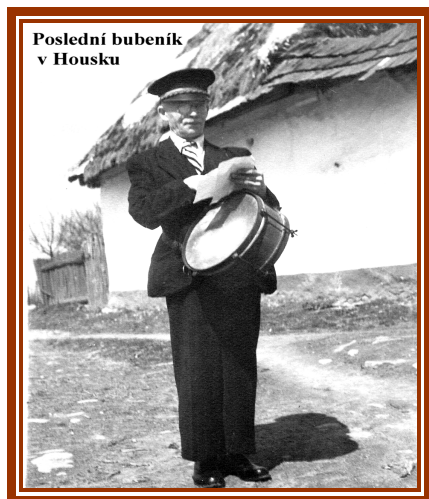
Nedovedu a také ani nechci zapomnět na ten slavný večer, strávený tam s rozjařenou chasou při hudbě a tanci. Však nás tam také bylo z domu a našeho příbuzenstva více. Trumpety zpívaly, klarinety lkaly, sál byl plný světla, něhy, všude plno mladých dívek a hochů, zpěvu a smíchu. Sokol sem, orel tam, pán nepán, soudruh, klerikál či sociál, vše rovno, na to se tehdy u muziky nikdo nedíval a také by si za to ničeho nekoupil. Více se dalo na slušné chování a pěkný zevnějšek.

Velmi rád se ve vzpomínkách vracím na slavnou dobu, kdy jsme započali se svážením klád. Vzpomínka tato mne vždycky zavede na polní cestu vedoucí od „Obrázku“ k „Placu“. (Stále si toto místo zaměřuji se Serákem. Vždyť tam u „Placu“ jsme zprvu začali nakládat a pak jsme se hladově vrhli na „Serák“). Bože cestu, cestu líbezná! A jak jsi zpokorněla, když se nad tvými mezemi vznášela vůně jahod.....Slibuji ti znovu, že bych tě nevyměnil za žádnou autostrádu, i kdybych měl po ní jezdit po zlatě. Pohřbili tě, ale v mé mysli budeš existovat, pokud budu živ. Již je to dávno, velmi dlouho, co jsme tudy jezdili za časných letních jiter, jiskřících rosou a slunečným jasem. Počínaje červnem památného roku 1921 těžkým tempem rachotily tu každým letním ránem naše těžké vozy směrem ke „Placu“. Včele naše vranky, za námi Vilhemovi a později další, Jakoubkovi, Martinůj a Skácelůj. Ti však nebyli tak jistí. A ten, kdo by nás náhodou někdy potkal a pokusil se nám podívat s úsměvem do očí, ten by tam nikdy nenašel starost, nebo podobný cit. Kdepak ty věci! Z našich tváří zářila radost, nadšení a odhodlanost, jako kdybychom jeli na svatbu a ne na kusy.

A na pracovišti, na seči? Silou lví jsme naložili čtyři pevné než se někdo otočil a nikdy jsme k tomu nepotřebovali žádné kejkle, nebo podobně. Na příklad smýkat klády na vůz koňmi, takové švindly by se nám zdály býti pod naší důstojnost a ani jsme jich tehdy ještě neznali. Ale nelze zavrhnouti tento způsob, klade-li se syrovina, jak tomu bylo o rok později v Lipínách. Jednou také (mimo jiných svízeli a rasování na rozmlácených podzimních cestách) našel jsem Francka bezmocně ležet pod kusem. Maje po ruce sochůrek, rychle jsem zakročil a Francek vyvázl bez pohromy. Došlo k tomu asi tak: Na pasece při nakládání měli jsme každý svůj úkol, Francek stahoval koňmi klády a já připravoval vůz. Kláda, do níž byli zapřažení koně a byla připravena ke smyku, se nenadálým trhnutím potahu smekla z vyvýšeného místa a složila Francka k zemi. Štěstí, že měl boty s vysokými holínkami, jinak by ta příhodička skončila mnohem hůře.

A kdykoliv se přihlásí vzpomínka na klády, vzpomínka na bohatýrskou jízdu svěžím ránem směrem do lesa, v krásném lesku zazáří přede mnou všechny události, které tehdy přinesl jednadvacátý rok (divadelní hry Hrana, Dědečkovy housle, první sokolské vystoupení, houskovská pouť a jiné). A z této slavné minulosti do vzpomínek dosud vane jemný dívčí půvab a kouzlo svobody. Leč uzavřeme tuto kapitolu a podíváme se na Molenburk a život ve vsi také z jiné stránky, jak tam v dávnu žily staré generace.

Ještě ani neroztál poslední sníh a život na dědině pojednou rozvířil obecní buben – budou se prý prodávat v lese tálky (chvojí).

Bože, přímo utíkám od vzpomínek na tuto rasovinu, jak v lese, tak kolem vozu. A ty jarní polní a lesní cesty! Ten marast, led, bláto, břevna a v úvozech ještě sníh. A ze země a z holých polí táhla

syrovina. Než nedaly se ruce složit v klín. Byla tu příležitost zaopatřit si levnější palivo a tak se musely přinášet oběti. Život měl v ten čas půvab leda v kostele, v krásných smutečních postních písních a v obřadech.

Kdo toužil po romantice, dobrodružství nebo teple, všechno našel u vápenic, zde si přišel každý na své. Vápenice v tu dobu ani nevyhasínaly a scházely se tam pravidelně besedy, jejímiž účastníky často bývali pan farář Vala, později farář Zelníček a pan nadučitel Tenora. (Bohužel všichni tři představitelé kultury a duchovní pracovníci, na roli Boží i na poli světském, jsou již na pravdě Boží.) Labužnickou pochoutkou bez rozdílu stavu byly pro všechny besedníky pečené brambory ve žhavém popelu.

Proč zde pletu vápenice s chvojím? Totiž práce v lese a vápno se sešly v jeden čas, avšak vápno, které šlo z jara dobře na odbyt, nesmělo utrpět újmu. V něm především spočívalo těžiště naší existence a bylo proto nutno využít jarní sezony k výdělku. Tálek se stahal do hromad, dovezlo se několik fůr a potom se svázelo jen po chvilích a ve chvatu.

Vápenice kolem roku 1930, jak je popisuje Karel Hudec

Spásnou hvězdou v těžkém smutku a tuhé práci byly Velikonoce, svátky jara a Vzkříšení. Pomyšlení na ně rozjařovalo lidská srdce a naplňovalo je nadějí. A toto slovo, ozářené Boží slávou, skrývalo pro každého trochu radosti a dosud nepozbylo na svém významu. Téměř skoro každý se těšil na Velké dny, počínaje Zeleným čtvrtkem přes slavné Vzkříšení a velikonočním pondělím konče.

Smuteční obřady s velikými ceremoniemi v kostele, namísto zvonění dřevěné zvuky, Boží hrob a čestnou stráž, líbání kříže, to všechno především napínalo dětskou romantickou mysl a naplňovalo ji radostným vzrušením. Každý den nějaká senzace a největší z nich byly tvarohové koláče z pekárny a slavnostní Vzkříšení. A kdo by se, jak mladí, tak i staří, netěšil na lepší sousto, na mrskút, na trochu odpočinku nebo zábavy.

Ovšem fyzické blaho a příjemný pobyt pod střechou na svátky byl mnohdy vykoupen obětmi. Stačí například jen vzpomenout na předvelikonoční úklid v domácnosti a líčení. Co to bylo shonu a zmatku! Vzpomínka na tuto práci vždycky v mé mysli vyvolá představu Veroňákovy Františky, která u nás pokaždé při líčení pilně a ochotně vypomáhala. Pamatuji si také na její neštěstí, když ji, chudáka, zloději nemilosrdně okradli o peřiny a prádlo. To bylo lání, a nářku a bylo také proč naříkat. Chudák tetička, měla na tomto světě starostí a trápení více než dost. Jen aby měla na onom světě za svoje dobro

štědré odplaty. Také jsem se na velikonoční svátky vždycky velmi nedočkavě těšil a na Smrtnou neděli jsem již pomalu ztrácel trpělivost a klid. Mnoho radostí i starostí mě působilo Vzkříšení, aby nezklamalo počasí, aby mohlo býti Vzkříšení provedeno v plném lesku a ve vší slávě v přírodě s baldachýnem, hudbou a hasiči. Zpravidla to dopadlo dobře, až jednou přšelo, a to jsem byl velmi nešťastný. Nejpozději na Květnou neděli se již sháněly pruty na mrskút, ve všední dny nebylo na toto zaměstnání čas.

Ve slavnostním průvodu Vzkříšení nemohla chybět hudba místní kape

Slavnostní průvod při Vzkříšení

V jednu krásnou a slunnou Květnou neděli vyšel jsem si za tímto účelem k potoku na Brody. Prospouzel jsem u potoka kdejaký keř, celé lučnaté údolí, avšak prutu, který by se mi líbil, tam nebylo.

Teprve na zpáteční cestě, jsa veden zvláštním instinktem, jsem objevil několik pěkných prutů na Skácelově vrbě u potoka za humny. A než si kdo pomyslel nebo se nadál, byl tu Velký a nejrušnější týden v roce. Někdy se právě začínalo setí a jindy opět, padly-li svátky na pozdější dobu, snažili se hospodáři uchvátit každou chvíli, aby dokončili jarní setí ještě do svátků. U nás se na pověry mnoho nedalo, například že se na Veliký pátek nemá hýbat zemí a podobně. Když přálo počasí, ráno se šlo do kostela a pak se zapřahalo.

Byl jsem tehdy ještě kluk, bezmála usmrkaný, a sotva jsem si mohl uvědomit svou lásku k polím. Když se však začaly nakládat pluh, pobíhal jsem netrpělivě kolem vozu, pomáhal zapřahat a nejraději bych se již viděl v brázdě za pluhem. Orat, vláčet, smykovat a sít pod modrým nebem na polích, to byla práce, která mě činila šťastným a působila velikou radost.

Nu, osud tomu chtěl jinak, určil abych místo pluhem dobýval si chleba pérem. No, také je to ostatně v pořádku. Chopím-li se péra, také mi jde práce od ruky. A potom... ! Manželka o mně již několikrát prohlásila, že jsem zpanštělý sedlák, a tak tedy nemám v hospodářství co dělat.

Na Veliký pátek vyrazil časně zrána z našich vrat košilatý průvod s tatínkem v čele a rovnou ke stávku (Martinovému)

Stávek (rybníček) u „Martinových“

Tam jsme se na památku umučení Krista Pána umyli, lázeň to byla opravdu studená, a pak nám bylo dovoleno se skrčit ještě na chvíli pod duchnu. Důvodem k tomuto tradičnímu venkovskému zvyku bylo to, že prý Židé táhali Krista Pána za vlasy nznak po vodě.

A již je před Vzkříšením. Bože, již zvoní, a u nás panika a spěch! V poli se hledí využít příznivé pohody až do poslední chvíle a teprve se vypřáhá. Ve stavení je velký ruch. Zatímco se maminka pachtí u pece s koláči (kdyby tak ze dva byly), po kuchyni a v pokojích pobíhají zmateně postavy a shání svršky. A na náspech ještě někdo ve chvatu cítí tatínkovy boty k hasičskému stejnokroji. Takováto bývala u nás situace před Vzkříšením. A celkem to bylo v pořádku. Každý měl pocit uspokojení, že se něco udělalo, a dovedl si pak jinak vážit volné chvíle a tím více pak slavného Vzkříšení. „A l e l u j a ! Živ buď nad smrtí zvítězitel“, si každý s elánem rád zazpíval. Ostatně, jen žádný spěch, holenkové, jen žádný kvalt a neztrácejte klid! Vždyť tatínek je také hasičem (on dovedl sice dobře poroučet, ale také se uměl podříditi

kázni) a bratři hasiči u hospody musí na něj počkat, až se sejdou všichni. A potom teprve se mohlo odejít do kostela a začít se Vzkříšením. Ano, tak to bylo, braši! A vidím vás, bratři hasiči, vidím vás seřazené před hospodou ve vyrovnaném šiku, alespoň jste se to snažili dokázat. Vaše kovové helmice se blyští a vrhají do vašich tváří žluté stíny a k oslavě Boží jste dnes opravdu parádně vyšňořeni.

Kdy byl v Molenburku založen Sbor dobrovolných hasičů.

Obecní zastupitelstvo schválilo v roce 1892 zakoupení stříkačky a k ní o 80 m hadic více. Hned 4. září se 29 mužů, i starších, přihlásilo k službě jako dobrovolní hasiči. Stanovy došly potvrzené 9. 11. 1892. Byla objednána látka na cvičební stejnokroje a ostatní potřeby výzbroje. Náčelníkem byl do roku 1897 František Tenora. První cvičení bylo v neděli 10. dubna 1893. Nikdo se nenadál, že po několika hodinách se sbor ocitne v tuhém ohni. Kolem 10 té hodiny večerní začalo hořet v čísle 18. Tehdy byla skoro celá ves pod dochem. Když hasiči postavili stříkačku u Bartošů, již chytalo č. 17 a hned se vzňala blízká stodůlka. Hasiči rychle přivezli stříkačku ke stávku u kovárny. Chytaly další domky. Lidé volali o pomoc, rvali hasičům hadice a prosili, aby šli hasit jejich domky. Lidé začali křičet, že hoří také škola. Na štěstí nehořela. Ohořel jen vrch vrat a pozednice. Zachránila ji žumpa, ze které se oheň poléval, a tím byla obec zachráněna od veliké pohromy. Uhořelo několik kusů dobytka, lidé byli popáleni a pan Vašíček utrpěl na zdraví a brzy zemřel. Zemřel také mladý Metod Strejček zápallem mozku. Na pomoc přijeli hasiči z Hartmanic a pomáhali i hasiči ze Žďárné a Šošůvky. Protože stavení byla pokryta dochem, stavení obložena mrvou proti zimě, všude bylo hodně otýpek a roští, tak během dvou hodin bylo půl vsi obětí plamenů. Hasiči z Brna vyjeli v domění, že hoří někde poblíž Brna. Pohled na spáleniště byl hrozný. Pohroma byla ohromná, ale do roka bylo zase vše znovu postaveno, ale již důkladně a účelně.

Do vašich snědých tváří tesal čas, je v nich vidět starosti i stopy těžkého života a třebaže většina z vás je již obrácena v popel a prach, poznávám vás všechny, jako kdybyste tu stáli přede mnou dnes. Vás vidím strýčku Kolářůj, strýčku Josefe Škvařilůj Pudmístrůj a Bednářůj (vaše krev se smísila s krví naší). I vás vidím, strýčku Bednářůj (od stávka), strýčku Veroňákůj, Lózo Jenufin, strýčku Kóřilůj a Kubicůj, a vidím i ty další, jejichž jména smazal z mé paměti čas. Byli jste si bratry nejenom v parádě, ale i v denních trampotách. Vámi, vaší prací a osobitostí žila a hýbala se celá ves.

A již přišel náš tatínek a odspodu ještě kterýsi hasič běží... Tak, a již jsou všichni! P o z o r ! V p r a v o b o k ! zavelel strýček Kolářůj a dvojstup hasičů se dává na pochod. Malý strýček Zouharůj nasazuje k ústům trumpetu a vytrubuje do kroku (Francek mlátil Kašpara, tratara – tratara).

Když potom po svátcích převzalo vládu v přírodě do svých rukou jaro, na dědině i v polích neustával ruch. Od prvního úsvitu až do setmění drkotaly v Plotkách a po silnici vozy a lidé se trousili do polí.

A na dědině, na návsi? Tes, tes, tes, tes, ... neustále padaly tu rány ostrých seker tesařů Zouhara a Procházky z Chaloupek. Jejich pracovištěm bylo skromné místo mezi haldou kulatiny a rázem dříví před Škvařilovými, kteří tu provozovali svou živnost s dřívím. Na tomto místě, otesávající klády do čtyř ostrých hran a šíříce hluk, pracovali tito dva vytrvalci s neúnavnou pílí, v malých přestávkách v zimních a letních měsících, po celý rok a bezmála po celý život. Stařeček měl plné ruce práce, aby jim stačil sbírat třísky a pečovat o jejich hmotné blaho – jídlo, pití a kouření. Hrubé dříví se dováželo, zpracované odváželo, přicházeli kupci i besedníci a tak zde bylo živo po celý den. Tupé rány seker, zvonění širočin a zatloukání kramlů, všechen ten rámus a hluk, kterým začínalo na tomto pracovišti ráno, to bylo pro celou návěs obvyklý ranní budíček.

Ke cti a chvále stařečka Škvařilového musím, a je to mou povinností, dodat, že pokud šlo o vnoučata, měl stařeček srdce vždy na svém místě a dovedl rozumět jejich povaze. Tak například mě jednou uctil medem, zatímco stařenka přinášela sýr. Stařenka měla neobyčejný smysl pro pořádek a čistotu v domácnosti. Takovou medovou a jemnou vůní, jaká vanula z jejich síně, neoplývala ani domácnost na faře.

Jde na desátou hodinu dopolední. Náhodou stojíme před naší zahrádkou s pohledem zaměřeným na frontu selských chalup na druhé straně návsi. Skupina stromů kolem železného kříže nám sice brání v rozhledu, ale vcelku je vidět k chalupám na protější straně dobře. Najednou se z vrátek Pudmistrova statku vynoří mužská postava a zamíří k návsi. Hned se však stáčí po vyšlapaném chodníku vzhůru k lípám a spěšně kráčí k hospodě. Nemusíme dlouho hádat, kdo to je. Podle držení těla a chůze poznáváme na první pohled, že je to strýček Pudmistrůj. Ve vysokých botách, zašlých, někdy žlutých koženkách a v šedém všedním saku kráčí tudy denně, na sklenku kořalky v zimě, pro zahřátí a v létě povznést se z všedního prachu a pro nějakou tu drámku. Potom je docela v jiné náladě. To byla snad jeho jediná slabost, ta osmina nebo ten čtvrtáček, ale jinak byl strýček Pudmistrůj povahou dobrák a neublížil nikomu. Byl také za mladých let vojákem, velmi oddaným císaři pánu, a tento jeho dobrý poměr k monarchii a věrnost císaři přenášel s pak s nezmenšenou láskou i na mužské členy rodiny. To mělo za následek, že jejich domácnost oplývala značným počtem vojenské literatury, tj. kalendářů plných výjevů ze slavných a vítězných bitev rakouského mocnářství. Tato četba byla vůbec celým svým obsahem poutavá a není proto divu, že jsem někdy býval u Pudmistrů častějším hostem. A je možno se domnívat, že láska k vojenskému kabátu a k rakouskému císaři stála pak jejich syna Stanislava za první světové války jeho mladý život. Padl na ruské frontě někde v okolí Stanislavova (také jsem tam válčil), daleko od domova, a v daleké cizí zemi tlí v zapomenutí jeho kosti. Na sklenku oblažujícího nápoje si rád a občas zašel rovněž mistr Paděra, stolař a řezbář v jedné osobě. Také on měl ke Kalům vyšlapanou cestičku a velmi dobrý vztah.

Jak to bylo s pivem v Molenburku v dřívějších dobách?

Do roku 1848 byl v obci nadán velkou mocí rychtář. V roce 1765 byla podána vrchnosti stížnost zdejší obce: Jejich excelencí vašnosti pane náš milostivý hrabě! My věrní poddaní, poctivá obec molinburská, dosvědčujeme, že jsme velice špatný pivo hned z čepů dostávali. Taky když náš Rychtář poslal pro pivo,

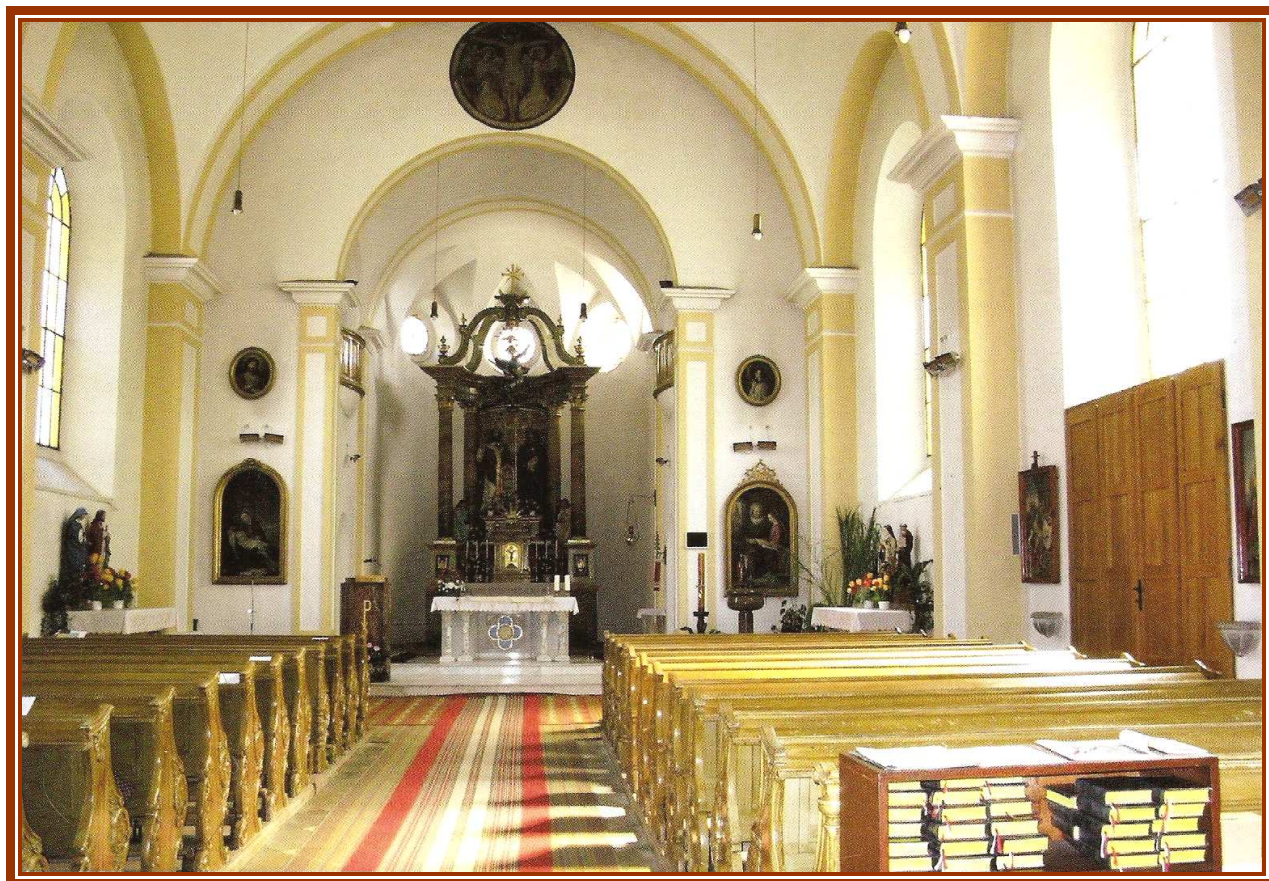
v tom pivě dostal neřeš' ščóra a při tom bylo několik sósedů. Že tomu tak jest, dosvědčujeme a naši pečeti potvrzujeme. Půlmistr Wavřin, Rehtář Josef Kala.

Mimo svou kozí bradku a bystré oči mistr Paděra nijak fyzicky nevynikal, postavy byl outlejší, ale v jeho stolařském a řezbářském umění mu nemohl konkurovat na celé Drahanské vysočině nikdo. Jiné stolařské výrobky ve srovnání s jeho byly mnohdy hotové chudinky, neboli fušeráctví.

Hospoda u Kalů

„Fušeráctví“ – fušerák, to bylo vlastně jeho nejoblíbenější slovo, zvláště za jistých okolností. Tak například když se vracíval v povznešené náladě domů z hospody a zavadil pohledem o naše okna, tak bývalo zle. Fušerák, fušerák, posmíval se. Fušerák, fušerák, opakoval znovu a na co pak cestou narazil, tak to již nehodnotil ve své samomluvě jinak než slovem fušerák. A naše okna mu bývala trnem v oku proto, že jejich obnovu prováděla konkurence. A s tím se nemohl milý mistr Paděra, dej mu tam Pánbu věčnou slávu, nijak smířit. Škoda jen, že vedl se zámožnějšími zákazníky časté soudy a trochu si svou práci draho cenil. Pro tuto vlastnost se pak také s naším tatínkem nějak rozešli. Nicméně mistr Paděra byl umělec. Stačí se jen podívat na Křížovou cestu a lavice v našem krásném kostele.

Výzdoba kostela. Kostelní lavice zhotovil mistr Paděra

Zpovědnice – umělecké dílo mistra Paděry

Pokaždé, kdykoliv zalétnu v myšlenkách k Rychtářům do jejich chalupy, vždycky se musím v duchu pozastavit nad jejich neštěstím, jež je postihlo nenadálou smrtí Anduly. Rodinné drama, které si vyžádalo za oběť život mladé matky a od základů změnilo život v rychtářově chalupě. Co tu bylo bědování a pláče, kolik tu bylo prolito hořkých slz. Tato smutná událost otřásla také svědomím celé dědiny. Chudák Andula, za život dítěte musela obětovat svůj život. Tak krutá to byla daň! Uprostřed života, věrně oddaná celé přízni a oblíbená po celé vsi a najednou jí kopou hrob... Kopat hrob mladé matce dvou dětí, matce, která ještě chtěla žít! Hrůza! S tím se člověk nechce nějak smířit.

Jaké zoufalé drama se odehrálo v její mysli, než naposled zavřela oči, jaké starosti jí táhly rozpálenou hlavou, než ji obestřely mrákoty a vypověděly smysly? Či snad netušila svůj blízký osud? – kdož ví. Toto tajemství navždy uzamkla její ústa a již je nikdy nevypoví. Její náhlý odchod byl snad pociťován jako nespravedlnost, jako velká křivda, vůči ní i pozůstalým. Leč nelze reptat proti Pánu Bohu a zpozditel žehrat, ale postarat se rodičkám na venkově o lékařskou péči a pro každý případ není-li zvláště po ruce lékař zvýšit pohotovost, kdyby měly nastat komplikace. Pokaždé se mi srdce zachvělo lítostí, kdykoliv jsem za své návštěvy u Rychtářů spatřil opuštěné sirotky, děti bez matky, Jiřinu a Věru. Po smrti Anduly již nikdy nepocítily matčina pohlázení ani úsměvu. Nikdy již nepoznaly matčiny obětavé péče, útěchy či rady. O to zůstaly navždy ochuzeny, jako všichni sirotci.

A kam vy, strýčku Škrabalůj, kam vy jste se poděl, kde vám je konec? Ztratil jste se jako pěna, však vy jste na světě hodně hluku nenadělal. A kdo zmarnil váš statek, vaše starosti a dřinu? Vždyť pod vašima rukama nepřišlo nazmar ani jedno stéblo sena, když jste krmil koně. Už byste se také ani na svém statku nevyznal, a za humny teprve ne. Stejně marně byste hledal svůj rodný díl za humny. Cestu k němu vám již zoral traktor... Nevěřil byste, ale dneska se dějí takové věci, dnes se orají i cesty. Pane, sekáči! To vy byste nedokázal. Tak raději klidně spěte, vždyť byste si možná za chvíli vyplakal žalem oči. Tležete v klidu ve své zemi, ale kde my skloníme své hlavy, to ještě nevíme. Vždyť svět jsou samé zmatky...

A k nám jste chodíval na besedu, Vy, strýček Vincek a strýček Kovářůj (Florián Příbyl). Přátelsky jste si pobesedovali, poradili a pak jste se opět v pokoji rozešli. Bývaly to příjemné večery mezi vámi. Ve vaší tváři a pohybech byl vždycky rezervován klid a dobře jste také dovedl reprezentovat svůj selský stav, zevnějškem i řečí. Rovněž jsem vás nikdy nespatriil bez vysokých bot. Ale co naplat, již jste pryč, i vy jste podlehl zákonu času a odpočíváte na stejném poli jako náš tatínek a kovář Floriánek. Tam za tou kamennou zdí jste se sešli všichni, všichni sousedé a občané. To je jediná spravedlnost.

A snad vy si, strýčkové Jakoubkůj a Vilhemůj myslíte, že na vás jsem zapomněl? – O ne, jen se nemylte! Nezapomněl jsem na vás, staří hospodáři, dnes na pravdě Boží. Vždyť vy jste byli přece první, kteří z molenburských hospodářů se chytili nového výdělků a začali svázet klády na dráhu do Rájce. Vy jste uskutečnili tuto dávnou myšlenku. Přišli jste si za svou práci na pět korun denně a byli jste se svým výdělkem na tehdejší poměry docela spokojeni. A jako mladý chlapec našel jsem u vás vždycky pochopení a dokonce jsem s vámi vedl vážné debaty. Vy jste člověku neublížili, spíše lidé vám. A vzpomínám na vás všechny, na všechny naše dobré lidi v rodišti, na strýčky a tetičky, zámožné i chudáky, s nimiž jsem kdysi žil. Vždyť my jsme si byli v našem údělu a práci za chlebem na sobě vzájemně závislí. A nemuseli jsme si tuze závidět, leda té práce.

Já jsem se přece sytil ráno klechtankou a večer zelím právě tak jako vy. Také jsem tuto snídani a večeři zakusoval bramborami. Z kávy se kouřilo na našem domácím stole málokdy, zpravidla jen v neděli, tak jen žádné zbytečné křivdy a řeči. Závidět jste nám mohli leda toho ovoce, o něž nebyvala u nás nouze, ale také jsme se s vámi o ně dělili.

Ale vás strýčku Pohrabáčůj z Chaloupek, nemohu odbýt jen tak paušálně. Vy si zasloužíte větší pozornosti. Vy jste měl svou silnici stále hladkou a rovnou jako selský mlat. A nerad jste na ni na podzim sypal ten strašný šutr, který jsme vždycky museli svými selskými vozy válcovat. Na vaší silnici nemusel žádný forman rozbít vůz ani strhat koně. Tuto vaši neúnavnou péči o svůj úsek silnice dovedl jsem již ocenit jako kluk. Vím dobře, jak vypadaly sousední nebo jiné silnice ve světě, někdy až haňba plit.

A vaše tvář mívala vždycky odevzdaný výraz, prozrazující vůli, že jste ochoten spíše ustoupit, posloužit a podřídit se. Vaše tvář nesla také stopy vaší vnitřní podoby a bylo z ní možno vyčíst všechny dobré vlastnosti vaší mírné povahy. Vy jste byl obětavý člověk a vám také slušelo pravidelné nedělní přijímání, jež vám ukládalo členství v Mariánské družině.

Býval jste také vojákem a v první světové válce padl vám na frontě syn. Těžko jste nesl jeho ztrátu, ale nakonec jste se s tímto osudem museli doma smířit. Doma – no přece vaše věrná žena, tetička Pohrabáčova, ta se něco nasháněla živobytí po silničních příkopech!

Ani vás, strýčku Kupcůj, nemohu minout jen tak klidně. Také nás život na vsi spojil v poválečných létech v přátelský styk. Ten „strýček“ a toto strýčkování se ovšem užívalo v osobním styku s vámi pořádku. Vy jste se nesli ve vaší rodině vždycky trochu výš a lidé vás oslovovali pane Kala.

Ale v tomto případě, vzpomínám-li na vás, je tato venkovská zvyklost se „strýčkem“ v pořádku, na místě. Tím „pánem“ bych vás urazil a „pán“ býval u nás na vsi málo užíván a nepřináležel každému. Když jsme dávali dohromady náš někdejší šraml, v němž účinkoval i váš syn Alois, míval jste velkou radost. Začali jsme nacvičovat ve vaší kuchyni a vy jste nám s nadšením vyšlapoval takt na podlahu. A vůbec, z vašich úst šla na naše umění jen samá chvála, ať to byla muzika nebo divadlo, a k nám jste také chodíval, ale ne na besedu, ale za vážnou občanskou povinností úřadovat do záložny se synem Leošem. Nebyla to malá starost! Co vám mnohdy dalo práce a hledání, když vám nesouhlasila v knihách pokladna a třeba to byl někdy pouhý haléř!

I vy jste býval vojákem a dosáhl jste tam hodnosti četaře a podle vyprávění prodělal jste okupaci Bosny a Hercegoviny. Míval jste však také vojnu doma, takového něco, jakou vedl náš tatínek s námi u nás. Také jste byl milovníkem pěnivého moku a konal jste proto časté cesty okolo našich na sklenici piva ke své přízni. Vaše povolání vám ukládalo sloužit a vyjít vstříc zákazníkům a lidem ve vašem kupeckém krámkě.

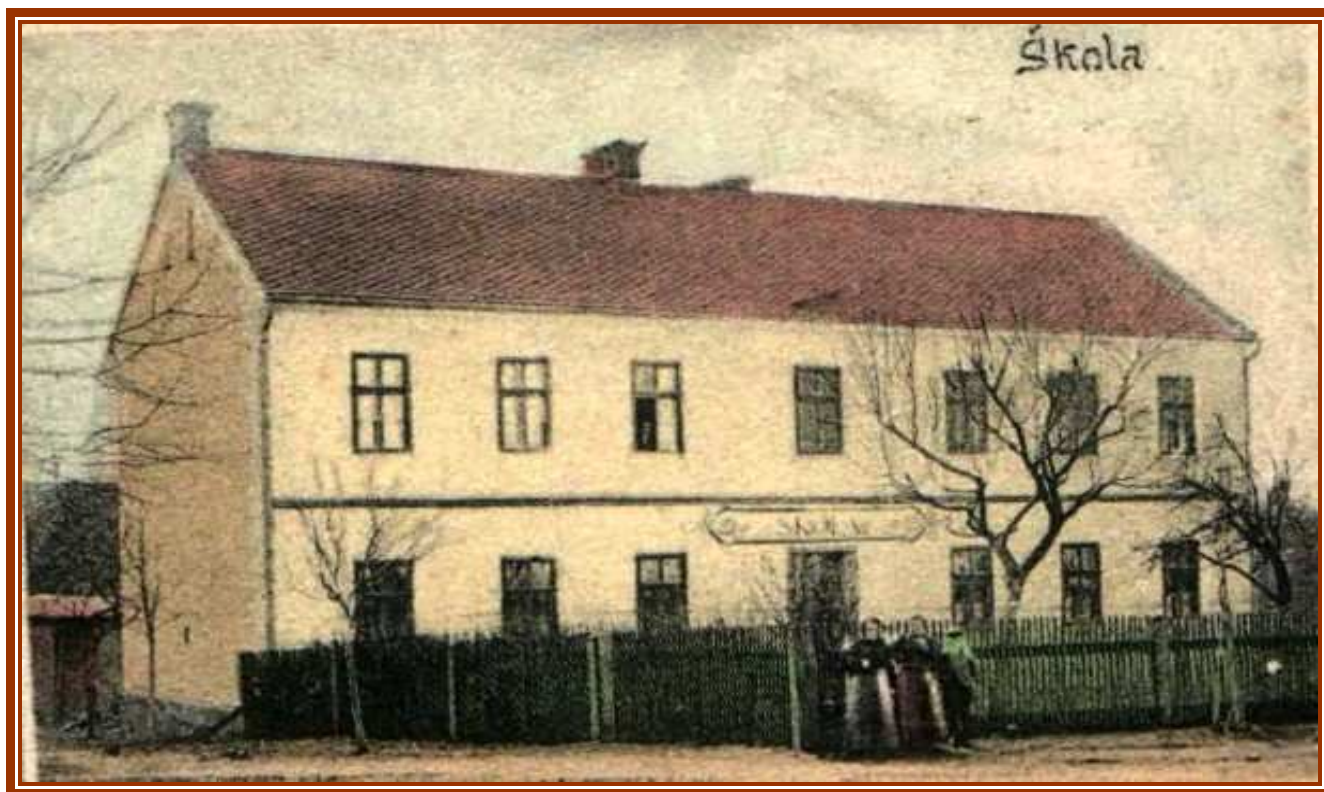

Kupecký krám pana Kaly „u Kupců“

Všem lidem je ovšem těžko se zavděčit, ale byl jste nicméně ve vsi ctěn a vážen. Spěte sladce svůj věčný sen! Nedávno vás následovala i vaše družka, věrná žena tetička Kupcová.

Poslední venkovský učitel, jenž podle slavných tradic svých předchůdců šířil u nás pokrok a vědu a jenž se chápal v tomto ohledu všeho (dnes na Pravdě Boží), byl pan nadučitel František Tenora. Nemám tu na mysli jeho pedagogickou činnost mezi dětmi ve třídě, ale jeho vzdělávací práci mimo školu a snahu o povznesení venkovského lidu. Tak například mimo jinou osvětovou činnost založil u nás především Hasičskou jednotu a všechnu tíhu administrativních prací začínajícího spolku nesl bezpochyby zprvu na svých bedrech sám. A kdo také mu měl býti nápomocen, kdo se měl chopit pera, když ostatní ruce zchromly namáhavou prací v dílně, u ponku nebo v brázdě za pluhem (musel tedy někdo vzít ono brímě). A v hlavě se válely starosti, těžké jako mraky, kde vzít na intres, jak zaplatit dluhy. Málo bylo hasičů schopných plnit funkci, a když, tedy tu lehčí, například pokladníka.

Okolo peněz se každý rád točil.

Molenburská škola (postavena r. 1817)

A když stáli bratři hasiči pevně na nohou, mohlo se pomýšlet na jiné věci, především poříditi si vlastní jeviště, které se muselo pokaždé vypůjčovat a dovážet ze Sloupu. I dal se pan nadučitel do práce. Dřevěnou kostru pořizoval strýček Kolářůj a malířské práce na kulisách a oponě prováděl pan nadučitel Tenora s Leošem Kalou v hospodské místnosti. Zájem o toto dílo, o nové jeviště, měla celá dědina. Také mne pudila zvědavost (byl jsem tehdy ještě mládeneček) a hlavně zájem o malířské umění. A dodnes pociťuji kouzlo, jaké ve mně vzbudila venkovská scéna (krajina s křížem v polích), namalovaná na zadní kulisy neboli stěně. S malbou opony jsem se nemohl nijak smířit, protože byla celkem holá a neznázorňovala žádný výjev nebo scénu, jakou například mělo na své oponě sloupské jeviště.

Nevím, kterou divadelní hrou se začalo na tom novém jevišti, zda to bylo drama nebo komedie, ale pamatuji si, že zanedlouho se odehrálo na novém divadle Mrštíkovo vesnické drama Maryša. V hlavních úlohách tehdy hráli: Strýček Josef Škvařilůj představoval mlynáře Vávru (již od první světové války tlí v daleké ruské zemi). V úloze Maryši vystupovala jedna sličná houskovská dívka (děvče k světu, tehdy snad sloužila ve škole) a Francka zahrál Uhlíř, tehdy mládenec v plné síle a jako růže. Další hlavní úlohu měla pak tetička Marie Škvařilová. Úlohy byly skvěle obsazeny, hra se opravdu podařila a zapůsobila na diváky mocným dojmem.

Soubor molenburských divadelních ochotníků

A zatímco se rozvíjela dramatická hra na ochotnickém jevišti, začínalo jiné a skutečné drama u hospodského „šynteše“. Bylo to také drama rázu milostného a skončilo rovněž tragicky. Byl to smutný a vzrušující příběh přesporního mládence Kratochvíla z nedalekého Baldovce. Slyšte: „Chlapci, to je poslední můj litr,“ slyším dodnes jeho slova, a jak stál v hloučku přesporních chlapců u nálevního pultu s litrovým plecháčem piva v ruce, přitůkl si s ostatními a napil se. „Chlapci, to je poslední můj litr,“ opakoval znovu a opět si nasadil furiantsky litrový plecháč k ústům. Nikdo však nebral jeho osudová slova příliš vážně. Vždyť se mohlo míti zcela lehce za to, že je to jeho poslední litr dnešního večera, a nikoliv v životě. Zatím však v mysli tragicky umíněného muže zrál smutné odhodlání sáhnout si na vlastní život. Utratit vlastní a mladý život z nešťastné lásky k dívce, která ani jeho lásku valně neopětovala a jež právě vystupovala na jevišti v milostné úloze Maryše. Přišel sem za ní na schůzku a ona zatím hraje divadlo. A v zákulisí se dějí všelijaké věci...!

To mladého furiantského chlapce tak dojalo, že se rozhodl zničit svůj vlastní život a snad i život nevěrného děvčete. Pane na nebi, buď ti milostiv, Kratochvíle! Pro nevěrnou lásku pomýšlet na takové věci a tolik žalu způsobit své mamince! „To je můj poslední litr!“ opakoval nešťastník již pokolikáté, a že nepronášel svou hrozbu naplano, projevil tím, že v závěru dramatické noci ukončil svůj život ranou z revolveru. A Maryša, hlavní příčina milostného dramatu, tak tak že si útekem zachránila život. Tak jsem poznal a viděl poprvé i naposled na vlastní oči nešťastného Kratochvíla: v hospodě u nálevního pultu a mrtvého v kostnici. Marně ti tam chlapče, zatlačovala tvoje zdrcená maminka vystřelené oko. Nešťastný hochu! Marně a zbytečně jsi utratil svůj mladý život. Vždyť jsi mohl vědět, že čas všechno zhojí a zahojil by lehce i tvou těžkou ránu v srdci! Nesvítí slunce pro jedno kvítí! Snad alkohol, ten nepřítel lidstva, ten snad zatemnil tehdy tvou furiantskou mysl. Spi klidně za naší kamennou zdí!

Pan učitel František Tenora působil na molenburské škole celkem 34 let. Od roku 1890 až do roku 1924, kdy odešel na odpočinek. Žil pak u svého syna v Násedlovicích. Zemřel v roce 1937 ve věku 74 let. Byl vynikajícím učitelem a pro obec nepostradatelným osvětovým pracovníkem. Založil Hasičskou jednotu, začal psát pamětní knihu obce – obecní kroniku, kam průběžně svědomitě zaznamenával nejdůležitější fakta a události v Molenburku. Zavedení kroniky bylo prvním činem k oslavě dvousetého výročí založení Molenburku v roce 1724 majitelem rájeckého panství Karlem Ludvíkem z Rogendorfu a svobodným pánem z Mollenburgu v Dolních Rakousích – odtud i název obce. František Tenora byl navíc vynikajícím hudebníkem, malířem, zajímal se o folklor a historii obce. Na své cestě po Rakousku v r. 1927 navštívil hrad Mollenburg, načrtl si jej a dopisem poslal svému příteli Janu Hudcovi (spisovateli a překladateli) do Prahy.

Bože můj, strýčku Bednářůj, kam tolik chvátáte, kam spěcháte? Počkejte trošičku! Neutíkejte, tu pumpu u „Vážnice“ ještě spravíte. Nehoří, a vy také patříte mezi dobré lidi a do mých vzpomínek. Tak

jen žádný šturm! Ale kdež! Přátelský úsměv, několik letmých slov a strýček Bednářůj chvátá dál, ne k ohni, nýbrž bližnímu ku pomoci, spravovat někomu polámanou pumpu. Na dlouhé povídání nemá dnes vůbec čas.

Tak nějak to dříve se strýčkem Bednářovým bylo. Dnes je již starý a ani nevím, jak se mu daří a co dělá. Základním rysem jeho povahy byla neustálá činnost a podnikavost. A k těmto vlastnostem se družila solidnost a vlídná ochota pomáhat sousedům. Provozoval bednářské řemeslo, stavěl a spravoval pumpy, trhal také zuby (ach! to bolelo) a málokdy chyběl tam, kde se telila kráva. Zkrátka, dovedl se postavit ke každé práci a byl na roztrhání. A co se na jeho mlátiče vymlátilo obilí, když přišly do módy velké čističky! Bezmála by s tím ještě sám celý vyhořel.

Jen v rodinném životě neměl mnoho štěstí. V prvním manželství neměl dětí, až v druhém se dočkal syna, ale zato opět ztratil brzy ženu, (Mařku Jakoubkovu). Pravým jménem se strýček Bednářůj psal Alois Škvařil. Jemu podobný v jednání i ve skutcích byl jeho bratr Josef, rovněž vyučený bednářem (třetí téhož řemesla, byl usazen v Otínovsi). Zde se říkalo u „Cilčiných“ (jejich krev se smísila s krví naší).

Jenomže zde nebyly takové hospodářské možnosti k existenčnímu rozmachu jako u Bednářů. Tudy se tísní a jsou postaveny domy v jedné řadě a zády k sobě. Zde platí jiný řád a jiný zákon, než jaký mají selské chalupy na horním konci dědiny. Každý baráček domku má svůj omezený prostor a lidské obydlí, chlév i mlátek se ukrčují v jedné budově. Takový je tu řád!

A potom u Cilčiných, totiž u Škvařilů v čísle 36, měli jako všude jinde početnou rodinu. Bylo se co starat a vydělávat na půl tuctu hladových krků. Několik měřiček chudých polí rodinu neuživilo a bednářské řemeslo nijak zvlášť nekvetlo. Pár těch putýnek, nějaký škopek jednou za čas, a to bylo všechno. Přes všechnu nepřízeň osudu a existenční nesnáze byl strýček Škvařilůj povahou dobrák. O tom jsem se v životě nejednou přesvědčil (jednou mi trhal zub, byla to těžká a bolestivá operace, ale když chytl počtvrté, byl milý zub ven) a vytušil jsem jeho charakter z jeho tváře již jako malý kluk. Pokud se dalo, držel se řemesla a nikdy si za svou práci mnoho nežádal. Vycházel se svými sousedy a občany vždy v dobrém, nepil ani mnoho nekouřil a byl ve vsi ctěn a vážen. Škoda jen, že stálý existenční boj za těžkých podmínek podlomil jeho zdraví a vyžádal si pak za oběť předčasně jeho život.

A což Lojzku – Lózo mohu zde na tebe zapomnět? O ne, nesmím! Musím ti věnovat alespoň řádeček, aspoň pár slov.

Lojza

Lóza

Tys býval kdysi na našem selském statku pomocníkem a zažili jsme spolu ledacos. Nejednou jsi mě zachránil před trestem pro mou klackovitost, vzbuzující otcův hněv. Jazyk jsi míval vždy na svém místě a dovedl ses s ním ze všeho vysekat.

Vápno – Haná, to byl tvůj život, a Prostějov, ten hanácký Jeruzalém, stal se ti bohem. A co hlavní! Tys přece byl jeden z těch molenburských čeledínů, kteří byli pamětníky jiných časů a o nichž šla krajem pověst, že měli v Národním domě v Prostějově předplaceno na divadelní představení lóže. A v neděli cestou do kostela nesli jste se jako městští hodnostáři. Mnoho nechybělo a byli byste udíleli chud'asům almužnu v bílých rukavičkách. Za tím vším vaším furiantstvím skrývalo se ovšem vápno, které tehdy kvetlo a šlo na odbyt.

Mnohé přešumělo kolem hlavy za těch let, prožitých v mládí v rodné vsi. Nejedna příhoda, nejedna událost – smutná i veselá – je ještě v živé paměti. A k tomu ještě mnoho jiných věcí, které zpříjemňují na dědině život. Ale všechnu tu radost i smutek odnesla již dávno voda. Ta, co se rozděluje Na brodech hranice dvou světů, i ta druhá jež plyne okolo Panské skály, kdysi rytířského hradu. Ze všeho zbyly jen vzpomínky. Nelze například zapomenout na sousedské besedy, jež se držely u nás a u Rychtářů v kuchyni. U Rychtářů vládla neomezená svoboda a volnost, nikomu tam nevadil rámus a hluk a tak se zde scházela k besedě mládež. V útulném prostředí rychtářovy kuchyně přišel každý besedník na své. Mohl se rozptýlit četbou, pobesedovat nebo si zahrát v karty a já tu jeden čas pravidelnou vytrvalostí trénoval a koncertoval na harmoniku. Byla to má první jednořadová harmonika, kterou mi za necelých 10 korun obstaral v Praze Láďa, dík mu za to. Měl jsem z ní radost k zbláznění, ale dnes by se na takový krám žádný kluk nepodíval. Dnes vládnu chromatiky.

U nás, nebyla-li právě nejpilnější práce v poli, sešla se beseda každou denní chvíli. Jednou, jdouc k nám, prošla kolem oken tetička Babuša (Hospodova) nejčastěji ji znepokojovaly dluhy a stále chudák spekulovala na nějaký peněžní krach, ten že by ji zbavil peněžní tísně. A jindy opět, a to bývalo pravidelně denně, přišla na slovíčko, nebo si něco k vaření vypůjčit tetička Rychtářova. Působily u nás večerní besedy při draní perí anebo sousedské besedy, když se sešli hospodáři, náš tatínek, strýček Škrabalůj, strýček Vincek a Floriánek Příbyl (kovář). Vykládalo a povídalo se o všeličems, až také někdy došlo na strašidla. A to byla voda na náš mlýn.

Ve vyhřáté kuchyni, osvětlené petrolejovou lampou a ve společnosti dospělých lidí, kteří měli již nejednu zkušenost za sebou, dychtivě jsme naslouchali strašidelným příhodám a o nočních strašidlech. (Nedá se popřít, že v lidských srdcích, dětských i dospělých, neustále hoří touha po senzaci a po dobrodružství, jakož i setrást se sebe ten všední prach.)

Rád si vzpomínám na jeden takový příjemný večer, kdy se vyprávělo o nočních světýlkách neboli bludičkách. Každý o nich něco věděl, náš tatínek, strýček Škrabalůj, kovář Florián, i strýček Vincek. Některý z nich však zvlášť zajímavě vyprávěl o světýlkách, jež strašily jedoucí formany na Brodech. Ach, Bože, Brody! – To krásné, pyšné a romantické slovo. To krásné místo – údolí, potok, olše, luka i les, to mělo pro mne vždy kouzelnou moc! A tím více je nyní v mé mysli pozvedla historka o světýlkách. Jednou kterýsi starý vápeník jel tudy s fůrkou vápna směrem k Hartmanicím a najednou hled! V noční dálce, někde nad lukami plulo tajemné světýlko, za ním vyskočilo druhé a později i několik dalších. Bože můj! Co teď? Vzbuzovalo to v člověku respekt a hrůzu a kůň také jevil nepokoj. Ale což, dalo se vrátit s půlkou vápna domů!? Ne, to nešlo. Nebylo na vybranou, leda se pokřižovat, pobídnout koně a nějak strašidelným údolím projet. S malou dušičkou sjížděl vápeník na luka k mostu, v jehož blízkosti poletovala strašidelná světýlka. Světýlka však obletovala v malé blízkosti vozu, ale neublížila. Nebezpečí pominulo až v kopci nad Brody a to si milý forman oddechl.

Podobná příhoda se „světýlky“ potkala jiného vápeníka, který se vracel od vápna z Hané, s prázdným vozem domů. Ten nevezl žádný náklad, a když byl v nebezpečí, pokusil se světýlkám ujet. Leč nepodařilo se mu to tak snadně. Světýlka se vrhla za ním a začala ho pronásledovat a jedno se mu vrhlo přímo do vozu. Hned však potom zhaslo a nechalo mu na památku v zadní desce (svisel) vypálené znamení. To bylo pane hrůzy! Tajemství těchto „světýlek“, na něž již dnešní věda přišla, nedovedli si však staří lidé vysvětlit a přisuzovali jim velkou strašidelnou moc...

Radost a půvab do všedního života přinášely ponejvíce události rázu církevního. Veliké kouzlo tajil v sobě například předvečer Božího těla.

Odpoledne se dovezla z lesa zelená výzdoba (břízky a břímký) a k večeru se začaly vytloukat důlky a sázet do země vonící břímký a spanilé břízky. K této práci na oslavu Boží se vždycky našlo dost

pilných rukou, a zatímco družičky nosily v koších z luk vůni kvítí, na horním konci dědiny se rozproudil čilý ruch. Rány palic duněly ze všech stran do pozdní noci a v časných ranních hodinách velkého svátku byla obec proměněna v zelený háj. Radost a nadšení z Božího těla vrcholila při stavění oltářů, a než se rozhlaholily zvony doprovázející průvod, skvěly se Boží stánky v plné parádě. Potom se na té slávě a radosti z velké události podílela celá dědina, družičky, hasiči, sluhové Boží a všichni občané.

Jeden z oltářů postavených při slavnosti Božího těla

Zatímco dohasínala památka Božího Těla, blížily se pomalu slavné pouti. Chodilo se na pouti do Sloupa, na Vranov, do Křtin, do Pustiměře, odvážnější i do Vamberic. Každá měla svůj půvab, avšak pustiměřská pout' byla pro venkovského poutníka nejpopulárnější.

Pustiměřská pout'! Ach Bože! Z těch dvou slov šuměly dálky, hory a lesy, řeka Haná a jiné světy. A což zastávka cestou k cíli ve Studnicích a podhorské vsi Raclavicích, kde zemdlený poutník se mnoho nerozpakoval popřát si džbánec piva nebo kousek uzeniny. Beztak si ji chudák nedopřál po celý boží rok.

To také ovšem patřilo k mimořádnostem pustiměřské pouti, neboť při žádné jiné pouti nebyl takový příjemný odpočinek jako v Raclavicích. Ale byly tu i jiné věci! Hned po Raclavicích následovala voda tekoucí zdánlivě proti kopci, a konečně shlédnout v poutním místě velký zvon, o němž pověst vypráví, že pochází ze zaniklé obce pod naší „Panskou skalou“, kdysi rytířského hradu.

A máme-li správně hodnotit pustiměřskou pout', jaké tu měly především půvab annenské a mariánské písně! Řekl bych, že v nich vlastně spočívalo kouzlo celé pouti.

Maria! Maria! Maria, o matičko! Oroduj za nás, matko v každý čas, Královno nadhvězdna! ... nesly se krajem, nesly se lesy a stoupaly až k modrému nebi vznešené melodie, zbožné písně, zanikající nakonec v dálkách. Tento nejoblíbenější úryvek je z jedné z mariánských poutních písní, jejíž kouzlo nepomine nikdy. Stačí jen vzpomenout, zanotovat tento nápěv a již se vidím v hlubokých studnických lesích za křížkem v poutním průvodě. S touto vzpomínkou je nerozlučně spjata i vzpomínka na strýčka Mynaříka (Lojza Kadlůj) z Chaloupek, který procesí vodil a předříkával modlitby i písně. Když umdléval, tak měl náhradníky – bratry. Můj Bože, což již nikdy nepůjdu s maminkou do Pustiměře na pout'?! Asi že již ne a strýček Mynaříkův z Chaloupek rovněž ne. Ten již dřímá na našem hřbitově věčný sen...

Manželé Mynaříkovi oslavují v rodinném kruhu svou zlatou svatbu

Jinou velkou událostí v denní lopotě byly prázdniny a příjezd Pražáků. (Rodina strýce Jana z Prahy) Co tu bývalo okolo jejich cesty z nádraží radostného shonu a vzrušení! Naše chalupa potom ožila, v domě zavládla svátečnější nálada a kam se člověk podíval, všude ruch a život, na dvoře, pod kůlnou, za humny a všude. Kam se však poděla tato idyla, tato rodinná družba? Kde jsou dnes všichni? Tatínek, strýček Jan, tetička Mařka, strýček František, tetička Mářa a tetička Babuša? Což se již nikdy nesejde ta velká rodina, ten slavný rod? Bohužel ne! – Již nikdy, leda na věčnosti v nebi.

Tetička Mařka, chudák, byla první, která odešla. Však to také nebyla maličkost, stěhovat se každý rok s tolika věcmi. Na jejich bedrech spočívala všechna tíha a starost s přípravami k odjezdu a na dlouhou cestu z Prahy do Molenburka. Teprve dnes, po životních zkušenostech, dá se její starostlivá péče o blaho a pohodlí celé rodiny nejlépe ocenit.

Pokud se týče venkovských zvyklostí a zábav, kterým se u nás věnovala dospělá chasa v neděli, tehdy s vášnivou oblibou a s pravidelnou vytrvalostí se především hrávalo v zahradě pod hospodou kuželky. O tuto zábavu měla však zájem nejen chasa, ale i ženáci. Zatímco se ještě někteří opozdilci loudali z kostela domů, na kuželně pod hospodou se již metaly losy (krátký-dlouhý), rozdělující hráče na dvě strany. A pak to začalo. Nejprve náraz koule o hraniční (rozvodovou) desku (jinak byla bosá), potom na pár okamžiků zdánlivé ticho a pak opět náraz koule a hlomoz padajících kuželek. Hod za hodem, hráč za hráčem se střídali. Jeden „bral“ kouli na „vál“, jiný na „štorc“ a třetí zase jinak, každý svým způsobem. A třískání koulí a kuželek pak neustávalo a nepřestávalo, leda až pozdě večer. Mnohdy nebylo ani času k obědu. Každý hráč na kuželně měl pak při provádění hodu koulí jiný styl a bylo zábavné se dívat, jak jeden vrhá kouli z rozběhu, jiný pouze s příkrčením z místa a onen opět k tomu potřeboval alespoň jeden skok. Mnohý zase potřeboval k hodu koulí chvíli houpat paží, až to vzbuzovalo veselost a vtip. Občas a s nemalým elánem si také zahráli kuželky strýček Josef Skvařil a Skácel (tehdejší hospodský), kteří se stali později obětmi první světové války. A je třeba také na konec dodat, že na kuželně zapomínali hráči na svou stavovskou příslušnost, vládla zde nejkamarádštější družba, veselí a

smích. A diváků zde bylo více než dost. Co chvíli se na kuželně zvedl veselý povyk, když padl „šteler“ a zvláště pak „litr“, ten se zapíjel...

Nemohu také nevzpomenout, co to bývalo u nás senzace s dřevěným kanónem. Střílelo a bouchalo se při každé příležitosti jako v nejprudší ofenzívě na frontě. To bývaly rány, jedna za druhou, až se okna třásla, avšak nám klukům se nemohl nikdo ničím zavděčit.

Jednou, a to bylo tuším při oslavách sedmdesátin císaře pána Josefa Františka, se střílelo a rány hřměly po celé tři dny. I veteráni pochodovali, mezi nimi i starý Šmehlík v plné parádě, no zkrátka taková sláva, jakou jsem snad ani v životě nezažil.

Okolo Molenburka se v dávnu sběhlo ještě mnoho jiných věcí a příhod, o nichž by se dalo psát, ale na to všechno by bezmála nestačil ani celý román. Abych konečně dospěl ke konci, musím se ve svých vzpomínkách omezit.

Klidný běh všedního života na vsi rozvířila v poslední červencovou sobotu roku 1914 mobilizace – válka. Snad to právě bylo na pustiměřskou pouť. Do vsi přijel z Boskovic panský kočár s mobilizačními vyhláškami, zarachotil obecní buben a potom se správa o mobilizaci rozletěla dědinou jako větrná smršť. Vypadalo to, jako kdyby najednou zčista jasna udeřil blesk, zděšení a pak nářek a pláč.

První branci (výzva) odjížděla hned příští den, tj. v neděli, a obraz loučení branců s dědinou byl velmi truchlivý, otřásající. Pokračováním odvodů a zajišťováním záloh pro frontu byly pak brzy odvody další. Této povinnosti podléhaly zprvu ročníky starší a pak postupně mladší. A tak v červnu roku 1915 došlo i na náš ročník sedmadevadesátý a tedy i na mne.

V Blansku byli s námi vojenští páni brzy hotovi. Odvedli nás tehdy celkem tři, Adolfa Jiruška, Adolfa Fleka a mne. „Otočte se, co vám chybí? ... Taublich“, řekli nám každému bez dlouhých řečí a byli jsme odbyti. Pak nezbývala než cedulíčka za klobouk...

Ke konci příštího měsíce, tedy v červenci, jsem narukoval a pobyl jsem si na vojně bez několika měsíců téměř 6 let. Necelé čtyři roky v rakouské armádě a 2 roky v československé, v zahraniční i domácí. Prošel jsem ve válce několika frontami i bédami a nakonec jsem uvízl v italském zajetí, vrátiv se odtud jako příslušník zahraniční armády. „Excelence sem, jasnost-veličenstvo“ tam a posléze to došlo i na „bratry“. Ke konci listopadu, nebo snad v prosinci roku 1920 vrátil jsem se pak, díky Bohu, ve zdraví domů... konečně!

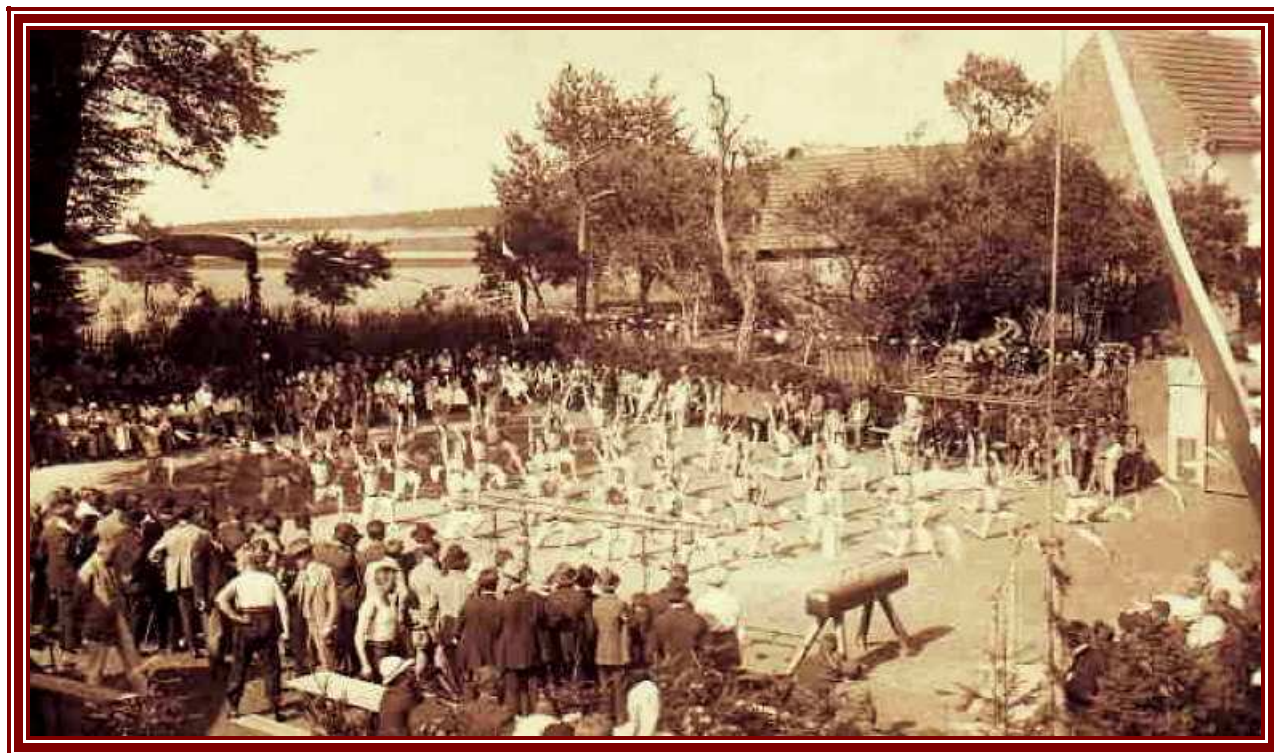
Poznámka:

Jak vidíme z výpisu v obecní kronice, mnoho mužů bylo odvedeno, a také mnoho se jich nevrátilo. Jejich jména jsou uvedena na pomníku padlým.

Jak to bylo dříve s odváděním na vojnu.

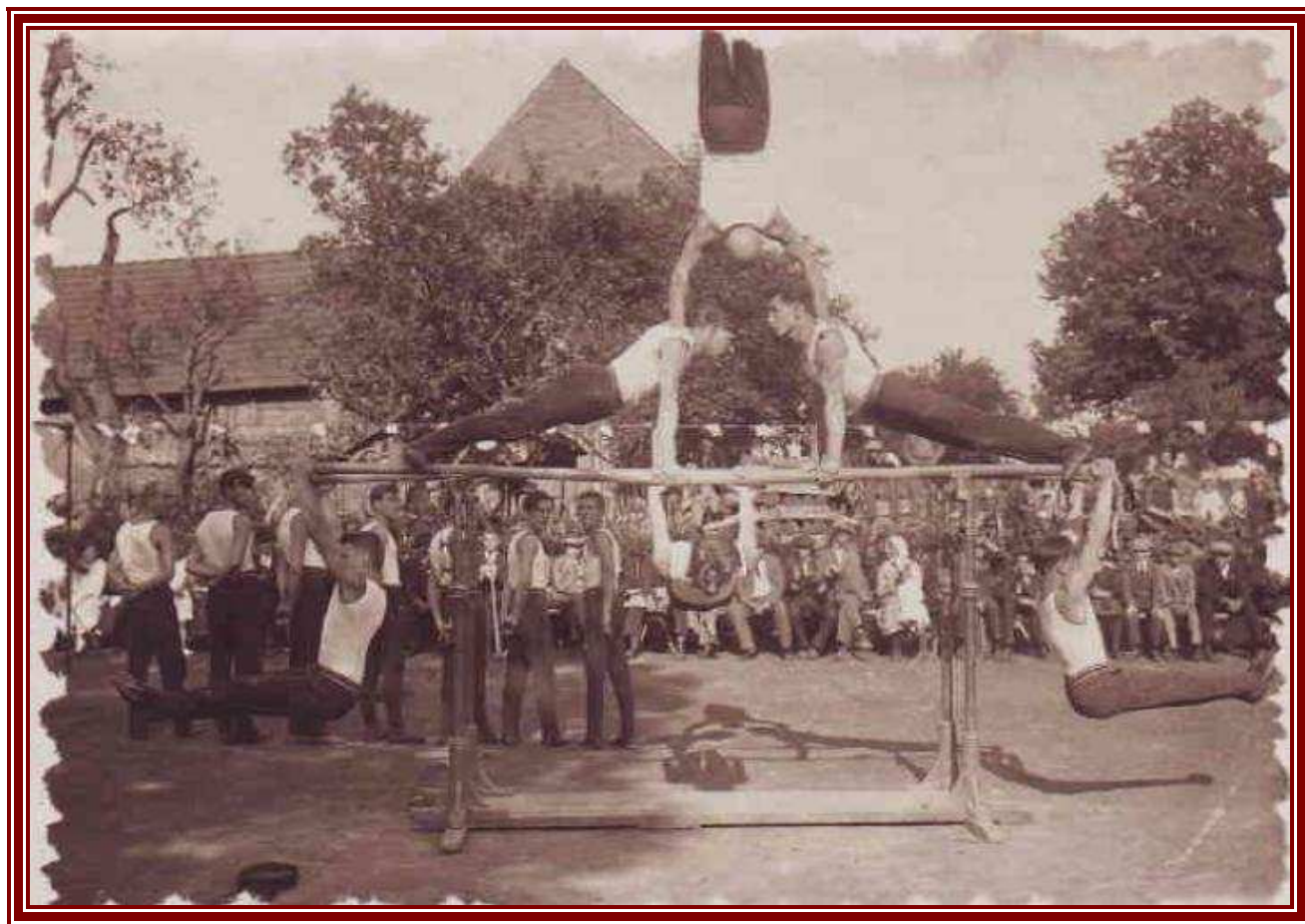
Na vojnu se chytávalo. Do dědiny došla zvěst, že se má jistý počet mladíků odvést. Zámožní se hleděli vojně vyhnout třeba ženitbou, šlo-li to. Kdo mohl, tak se skryl buď v seně, v poli nebo v lese, jak se dalo. Odvodní komisí byli panští drábi, myslivci a hajní. Na vojně se sloužilo i dvacet let.

Pak následovalo několik šťastných a nejkrásnějších let, prožitých v rodné vsi a vlasteneckém nadšení. Za nejpopulárnější léta považuji rok 1921 a 1922. Lidé ještě žili v poválečném blouznění a těšili se z nabyté svobody. Všude se pracovalo s nadšením, každý rád přiložil ruku k dílu. Nově založené tělocvičné jednoty Sokol a Orel vzepjaly se k největšímu rozmachu. Přehlídkou vši té horlivé činnosti byly pak divadla a zvláště veřejná cvičení, jako například 1. sokolské.

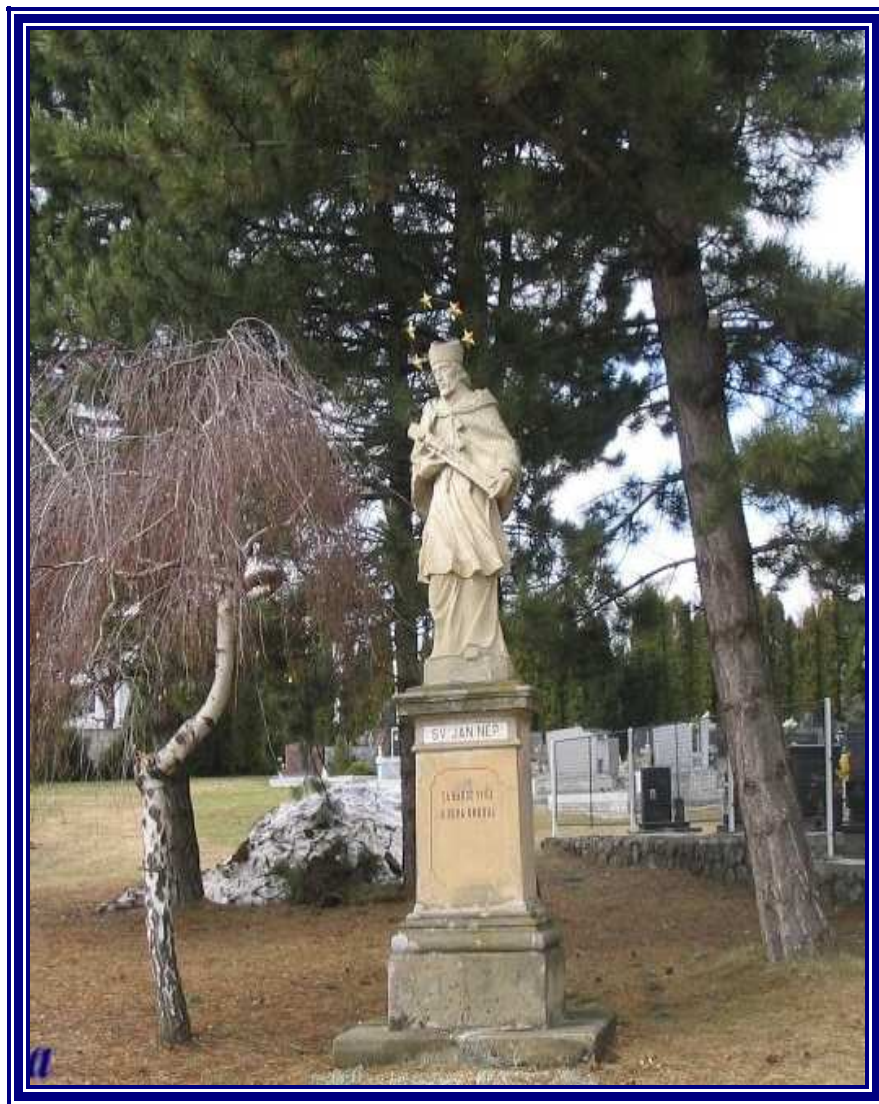
Veřejné sokolské cvičení

Záběry z veřejných sokolských cvičení

Prostranství a nerovný terén pod lípami horlivým přičiněním sokolských paží (hochů i dívčích) byl po delší a namáhavé přípravě k 1. veřejnému cvičení pečlivě upraven na obdélníkové cvičišťe a nakonec olemováno lesními stromky. A v den našeho 1. veřejného sokolského cvičení v neděli dne 21. srpna 1921 ráno vypadalo to pod lípami jako v čarovném ráji. Lesík, zeleň, lehce vlající prapory, no jako v pohádce. A potom byla veliká sláva, průvod, cvičení, zakončené taneční zábavou. Při veřejném cvičení i zábavě účinkovali otonští muzikanti a věru vyznamenali se. Mimo pěknou muziku přinesli nám také nový valčík „Slavíčka“, jehož melodie i text dlouho a velmi působily na lidský cit. Nad tou vší parádou pak majestátně a tiše na kamenném podstavci vévodil svatý Ján

Socha sv. Jana Nepomukého, dnes stojí u kostela, dříve stávala pod lipami

Nelze zapomenout, že velkou zásluhu a podíl na mnohé té slávě našeho Sokola měl učitel Oldřich Nečas. S mladistvím zápalem a inspirován idylou začínajícího manželství řídil a vedl naši mladou sokolskou jednotu k rozkvětu v duchu ušlechtilých myšlenek sokolských idejí. Nacvičoval, psal, učil, maloval a zvláště se zasloužil o divadlo, jmenovitě „Dědečkovy housle“. Dosud mám před očima jeho zdařilý propagační plakát, představující mladého učitele z dávných dob s houslemi v rukou.

S nemenší láskou také vzpomínám na druhé veřejné cvičení, pořádané rovněž s velikou slávou a okázalostí po vnější i tělocvičné stránce v roce dvaadvacátém. Vzpomínka na tento tělocvičný podnik vyvolává ve mně svůdný a něžný obraz hartmanské Filky, s níž jsem se tehdy seznámil. V davu dívek působil její dívčí svěží zjev velmi nápadně a probouzel v mém srdci vášnivou touhu dobýt si rytířsky její milé přízně. Požádal jsem ji o tanec, pak druhý, nikterak při tom netajiv svůj upřímný obdiv nad její něžnou krásou. No a tak začal náš milostný román.

Děvče, ty jsi snad již zapomněla, jistě máš svých radostí i starostí dost, ale mohu já zapomenout na tvůj něžný půvab a vzrušující kouzlo tvého dívčího mládí, na tvou nevinnou oddanost? Vděčím ti za všechno, i za to, co jsi mi odpírala. Vždyť ty jsi se nadarmo nechodila do Drahan modlit za čistotu své panenské duše...

A nadešla pak také chvíle našeho loučení a v dálce v polích na kříži ukazovala jedna ruka ukřižovaného směrem k vám a jedna k nám. Rozejděte se v pokoji, ty Filko tam a ty Karle, běž zase svou cestou domů.

A okolo Molenburka, okolo něhož teče voda čist'ounká, ještě i jiný dívčí vánek rozehřál mé mladé srdce, až pak v dálkách mocně zašuměly **slavětické lesy...**

Snad mě, Bože můj, zase neklamou smysly? Znovu slyším vyhrávat hudbu a ... nese se od Houska. – Ó, ano, již je to tak, houskovští tam opět slaví svou slavnou pouť. Fanyňko, Francku, Vojtěchu, Julčo, Máňo, kde jste? Volám vás naposled! Pojd'te se mnou do Houska k muzice, rozveselit se, zatančit a připít si na zašlé mládí, na zašlý sen...
